

DEONTOLOGISCHE CODE VOOR LOKALE MANDATARISSEN

1. Inleiding

Een deontologische code is een krachtig middel om integriteit binnen een bestuur te bevorderen. Ze geeft mandatarissen duidelijke richtlijnen over bijvoorbeeld belangenvermenging, vertrouwelijke informatie en het gebruik van publieke middelen.

De bepalingen in deze code zijn erop gericht om inhoud te geven aan bestuurlijke integriteit en te bevorderen dat iedereen daaronder hetzelfde verstaat.

In heldere gedragsregels worden de grenzen aangegeven van correct en integer handelen zowel voor de mandataris als voor de burger.

Deze gedragsregels worden thematisch opgenomen in de code met het oog op :

- Het voorkomen van (de schijn van) belangenvermenging en cliëntelisme
- Het tegengaan van oneigenlijke beïnvloeding;
- Het correct en zorgvuldig omgaan met informatie;
- Het eerbiedigen van respectvolle omgangsvormen;
- De juiste aanwending van publieke middelen.

De manier waarop deze deontologische code tot stand is gekomen, kadert volledig binnen het opzet en de bestaansredenen ervan met name het realiseren van goede beleidsbeslissingen na constructief en respectvol overleg waarbij integer handelen en het algemeen belang primeert. Deze code is immers samen geschreven door vertegenwoordigers van alle fracties, voor en door onze eigen lokale mandatarissen zelf om opnieuw goedgekeurd te worden door de gemeenteraad en de raad voor maatschappelijke welzijn. Dit maakt de deontologische code niet vrijblijvend, alle huidige en toekomstige lokale mandatarissen worden verondersteld deze na te leven. Een deontologische commissie zal oordelen over meldingen en klachten over inbreuken op de deontologische code. De werking van deze commissie wordt geregeld in een huishoudelijk reglement.

2. Toepassingsgebied

Artikel 1

De deontologische code is van toepassing op de lokale mandatarissen.

Voor de gemeente worden hieronder begrepen:

- 1° de burgemeester;
- 2° de schepenen;
- 3° de voorzitter van de gemeenteraad;
- 4° de gemeenteraadsleden;
- 5° de voorzitter van het vast bureau;
- 6° de leden van het vast bureau;
- 7° de voorzitter van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn;
- 8° de leden van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn;
- 9° de voorzitter van het bijzonder comité voor de sociale dienst;
- 10° de leden van het bijzonder comité voor de sociale dienst;

Deze code is bij uitbreiding eveneens van toepassing op de medewerkers van de lokale mandatarissen, welke ook het statuut of hoedanigheid is (kabinets- en fractiemedewerkers), en op de vertrouwenspersonen.

Lokale mandatarissen die namens de gemeente andere mandaten bekleden, zijn in die hoedanigheid eveneens ertoe gehouden de bepalingen van de deontologische code na te leven. Dit geldt zowel voor de mandaten die rechtstreeks in verband staan met het ambt als voor alle hiervan afgeleide mandaten.

Indien een mandaat namens de gemeente wordt opgenomen door een extern persoon, dus niet vermeld onder de eerste paragraaf van dit artikel, zal bij diens aanstelling gevraagd worden deze deontologische code te onderschrijven.

Elkeen van bovenvermelde personen zal er tevens over waken dat, ook buiten het kader van deze mandaten, geen dienstverlenende activiteiten ontplooid worden die afbreuk doen aan de eer en de waardigheid van het ambt.

3. Voorkomen van (de schijn van) belangenvermenging en cliëntelisme

Artikel 2

Een lokale mandataris staat in al zijn/haar/ hun handelen, in het besluitvormingsproces én in het contact met de burgers, steeds in dienst van het algemeen belang.

Artikel 3

Een lokale mandataris gaat actief en uit zichzelf alle vormen van belangenvermenging (en zelfs de schijn daarvan) tegen.

Dit betekent dat :

- Een lokale mandataris niet deelneemt aan een bespreking en stemming, noch probeert het proces van besluitvorming in een andere fase van de besluitvorming in zijn/haar/hun voordeel te beïnvloeden, wanneer er sprake is van een beslissing waarbij belangenvermenging speelt;

▮ *Gedrag bij stemming en beraadslaging: Decreet Lokaal Bestuur, artikel 27 §1, §3 en §4*

▮ *Gedrag bij stemming en beraadslaging: Wet op de overheidsopdrachten, artikel 8*

▮ *Gedrag bij stemming en beraadslaging: Burgerlijk Wetboek, artikel 1596*

- Een lokale mandataris de (in de regelgeving bepaalde) met het ambt onverenigbare functies niet vervult en erover waakt geen verboden handelingen uit te voeren of verboden overeenkomsten aan te gaan;

▮ *Verboden functies voor lokale mandatarissen: Decreet Lokaal Bestuur, artikel 10*

▮ *Onverenigbaarheden: Decreet Lokaal Bestuur, artikel 11*

III Verboden handelingen: Decreet Lokaal Bestuur, artikel 27 §2 en §3

- Een lokale mandataris bij contacten met de burger het algemeen belang vooropstelt en niet de schijn wekt dat door politieke tussenkomst particuliere belangen (kunnen) begunstigd worden (cliëntelisme).

Artikel 4

Een lokale mandataris vervult de rol van aanspreekpunt en informatiebemiddelaar voor de burger steeds op neutrale basis, zonder persoonlijke bevoordeling van een of meerdere burgers in een dossier dan wel het wekken van de schijn daarvan.

Artikel 5

5.1

De mandatarissen die namens de gemeente Hemiksem of namens het OCMW een mandaat bekleden, melden aan algemeen directeur alle mandaten die zij opnemen in andere organisaties.

Bij de melding wordt meegedeeld wat de bezoldiging van het mandaat is.

De algemeen directeur houdt van de gemelde mandaten een mandatenregister bij.

Een mandataris mag geen andere functies opnemen wanneer die een structureel risico vormen voor een integere invulling van zijn mandaat, evenmin als één van de functies vermeld in artikel 10 DLB.

In geen geval mag een bijkomend mandaat of dienstverlenende activiteiten de eer en waardigheid van het ambt in het gedrang brengen.

Om maximale transparantie te garanderen en de commissie in staat te stellen degelijke adviezen te verlenen, leveren alle lokale mandatarissen in januari van elk jaar een lijst in van de bestuursfuncties die het raadslid in kwestie uitvoert in (feitelijke) verenigingen, bedrijven en andere rechtspersonen. Tevens wordt een lijst bijgehouden van de bedrijven waarin de lokale mandataris substantiële/financiële belangen heeft als het gaat over bedrijven waarmee de gemeente of het OCMW geregeld zaken doet, of zinnens is te doen. Deze info wordt bezorgd aan de Algemeen Directeur en de voorzitter van de deontologische commissie. Zij vragen deze steeds in januari opnieuw op bij de lokale mandatarissen. Alle leden van de deontologische commissie hebben inzagerecht in deze lijsten.

5.2.

Ter voorkoming van overschrijding van bovenvermelde normen zorgt de algemeen directeur ervoor dat dossierbehandelende personeelsleden alle tussenkomsten opnemen in het desbetreffende administratieve dossier. Louter informatieve vragen of vragen/tussenkomsten van uitvoerende mandatarissen in het kader van hun functionele en hiërarchische relaties met de behandelende personeelsleden of diensten vallen daarbuiten.

4. Tegengaan van oneigenlijke beïnvloeding en de schijn ervan

Artikel 6

Een lokale mandataris mag zijn/haar/hun invloed en stem niet laten kopen of beïnvloeden

door, noch aanbieden voor geld, goederen, diensten of andere gunsten die hem/haar/hun gegeven of beloofd werden.

▣ *Wetgeving inzake corruptie: Strafwetboek, artikel 245*

Artikel 7

Een lokale mandataris moet actief en uit zichzelf de schijn van beïnvloeding en partijdigheid tegengaan. De mandataris doet dit door:

- Geen persoonlijke geschenken, voordelen of diensten van anderen te aanvaarden. Een afwijking op de algemene regel is toegestaan voor kleine attenties die sporadisch voorzien worden en waarbij het beeld van beïnvloeding minimaal is. In dit geval ziet de lokale mandataris erop toe dat aan de volgende voorwaarden is voldaan:
 - Weigering zou de gever ernstig kwetsen en in grote verlegenheid brengen en het terugbezorgen van het geschenk is onwerkbaar;
 - Het weigeren ervan maakt het raadswerk onmogelijk of onwerkbaar;
 - De overhandiging van het geschenk vindt, in het openbaar plaats;
 - Het winnen van een prijs bij een tombola of een activiteit wordt niet gezien als een geschenk.
- Niet in te gaan op uitnodigingen (lunches, diners, recepties en andere) die door anderen betaald of gefinancierd worden behalve wanneer deze relevant zijn voor de goede invulling van het ambt, functioneel zijn opgezet en van (relatief) beperkte waarde zijn. Bovendien houdt de mandataris rekening met de timing en de context waarbinnen de uitnodiging wordt gedaan, met het doel de schijn van beïnvloeding te minimaliseren.

Artikel 8

Het geven van geschenken aan, dan wel het uitnodigen van derden gebeurt nooit in eigen naam, maar altijd in naam van het lokaal bestuur. Daarbij zal men er steeds waakzaam voor zijn alle vormen van partijdigheid, bevoordeling en/of uitsluiting te vermijden.

Artikel 9

Ter bevordering van de transparantie en het voorkomen van enige schijn van beïnvloeding spreken de mandatarissen onderling af dat:

- Geschenken met een meer dan geringe geldwaarde die toch bij een mandataris in het bezit komen, worden gemeld aan de algemeen directeur. De mandataris meldt het hoe dan ook wanneer een geschenk op het thuisadres wordt afgeleverd. De algemeen directeur registreert de giften en geeft ze in alle transparantie een bestemming binnen het lokaal bestuur. Buitensporige geschenken worden alsnog teruggestuurd;
- Uitnodigingen die bestemd zijn voor de gehele gemeenteraad, door de gemeenteraad worden beoordeeld. Het is de raad als geheel die de uitnodiging accepteert dan wel afwijst.

5. Verantwoord gebruik van faciliteiten en middelen van het lokaal bestuur

Artikel 10

Een lokale mandataris houdt zich aan de regels die vastgelegd zijn over het gebruik van faciliteiten en middelen van het lokaal bestuur.

▮ Wetgeving inzake terugbetaling en verantwoording kosten: Besluit van de Vlaamse regering van 6 juli 2018 houdende het statuut van de lokale mandataris, artikel 35 §1

Artikel 11

Een lokale mandataris gebruikt de voorzieningen en eigendommen van het lokaal bestuur niet voor privédoeleinden.

Artikel 12

Lokale mandatarissen gaan verantwoord en op een sobere wijze om met de publieke middelen en vergoedingen die tot hun beschikking staan.

Artikel 13

Een lokale mandataris die gebruik maakt van de onkostenvergoedingen legt hier op een transparante wijze en volgens de afgesproken procedure verantwoording over af. De algemeen directeur rapporteert hierover aan de gemeenteraad zoals voorzien in het huishoudelijk reglement.

▮ Wetgeving inzake terugbetaling specifieke kosten: Decreet Lokaal Bestuur, artikel 38

6. Zorgvuldige omgang met informatie

De lokale mandatarissen zijn zich bewust van de belangrijke maatschappelijke rol die zij vervullen. Luisterbereidheid, aanspreekbaarheid en dienstbaarheid, in rechtstreeks contact met de bevolking, worden terecht als noodzakelijk en waardevol beschouwd in een hedendaags democratisch bestel. De veelbesproken "kloof" met de burger zal enkel en alleen worden gedicht door middel van een constructieve en op vertrouwen gebaseerde dialoog tussen de bevolking en haar verkozen vertegenwoordigers en tevens tussen deze mandatarissen onderling.

Het is derhalve essentieel dat de lokale mandataris gemakkelijk bereikbaar en vlot aanspreekbaar is. De lokale mandataris moet weten welke de vragen en problemen, de noden en behoeften zijn die leven in de lokale gemeenschap. Daartoe dient hij /zij/hun over de nodige instrumenten en middelen te kunnen beschikken die hem /haar/hun in staat stellen adequaat te reageren op de vastgestelde knelpunten en noden. Die informerende, bemiddelende, ondersteunende en begeleidende functie - die een bij uitstek sociale dimensie vertoont, met name ten bate van de meest zwakken en kwetsbaren in de samenleving - moet dan ook erkend en positief gewaardeerd worden. Die complexe functie naar het publiek toe zal slechts optimaal zijn, wanneer er ook minstens aandacht en behoorlijke kennis is van andere standpunten of andere wijzen van benadering.

Het behoort tot de wezenlijke taken van de lokale mandataris informatie te ontvangen en te verstrekken, in het bijzonder over de diensten die instaan voor informatieverstrekking en over de manier waarop de burger zelf informatie kan opvragen in het kader van de openbaarheid van bestuur.

Artikel 14

De lokale mandataris bewaakt het geheime karakter en de vertrouwelijkheid van informatie. Dit betekent dat de mandataris:

- Het beroepsgeheim eerbiedigt wanneer hij kennisneemt van geheime informatie;

- ▣ Beroepsgeheim: Strafwetboek, artikel 458
- Zich gebonden weet door de geheimhoudingsplicht voor de feiten, meningen en overwegingen gedeeld tijdens een besloten vergadering.
 - ▣ Geheimhoudingsplicht: Decreet Lokaal Bestuur, artikel 29, §4
 - ▣ Openbaarheid van de vergadering: Decreet Lokaal Bestuur, artikel 28
 - ▣ Vertrouwelijkheid van informatie: Wet van 27 juni 2013 betreffende de motivering, de informatie en de rechtsmiddelen inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten, artikel 10, §2
 - ▣ Gegevensbescherming: Algemene Verordening gegevensbescherming van 27 april 2016

Een uitzondering kan worden gemaakt wanneer de wet de openbaarheid voorschrijft.

- ▣ Toegang tot bestuursdocumenten: Bestuursdecreet, art. II.26 e.v.

Artikel 15

Lokale mandatarissen gaan discreet en voorzichtig om met de informatie waartoe zij toegang hebben. Dit houdt onder andere in dat de mandataris:

- Over (nog) niet openbare informatie niet communiceert;
- Feiten en omstandigheden ten aanzien van derden in de juiste context plaatst.

Artikel 16

Lokale mandatarissen gebruiken de informatie waartoe zij toegang hebben vanuit hun ambt nooit voor het eigen belang of voor het persoonlijke of zakelijke belang van derden.

Artikel 17

Informatie waarop de vraagsteller geen recht heeft, die de goede werking van de administratie kan doorkruisen of die de privacy van anderen in het gedrang kan brengen, mogen door de lokale mandatarissen niet worden doorgegeven.

Artikel 18

Lokale mandatarissen zijn open en eerlijk over de redenen en inzichten op basis waarvan zij hun stem uitbrengen. Zij communiceren in eer en geweten over de redenen en motieven op basis waarvan hij/zij/hun individueel gestemd heeft.

7. Respectvolle omgang met anderen

Artikel 19

Raadsleden gaan respectvol om met elkaar, de leden van het college, de algemeen directeur en andere personeelsleden, evenals met de burgers, in woord, gebaar en geschrift, inclusief de elektronische communicatie over alle kanalen.

Artikel 20

Lokale mandatarissen zaaien geen twijfel over elkaars integriteit. Zij erkennen en bevestigen elkaar actief in hun streven naar het dienen van het algemeen belang vanuit hun ambt, rol en

politieke kleur.

Artikel 21

Lokale mandatarissen onthouden zich in het openbaar, dus ook in openbare raads- en commissievergaderingen, van negatieve uitlatingen over individuele personeelsleden.

Artikel 22

Een lokale mandataris staat op dezelfde gewetensvolle manier ten dienste van alle burgers, zonder onderscheid van geslacht, geaardheid, huidskleur, afstamming, sociale stand, nationaliteit, filosofische en/of religieuze overtuiging, ideologische voorkeur of persoonlijke gevoelens.

Artikel 23

Lokale mandatarissen houden zich tijdens vergaderingen van de politieke organen aan het huishoudelijk reglement en volgen de aanwijzingen van de voorzitter hierover op.

8. Naleving en handhaving van de deontologische code

Artikel 24

De gemeenteraad stelt regels op over het omgaan met de deontologische code en mogelijke schendingen ervan. De deontologische code regelt de samenstelling, de werking en de bevoegdheid van de deontologische commissie door middel van het huishoudelijk reglement dat hiervoor uitgewerkt is.

Artikel 25

Wanneer een lokale mandataris twijfelt of een eigen handeling een overtreding van de code zou kunnen zijn, moet dit bespreekbaar gemaakt kunnen worden. Dit kan zijn binnen de eigen fractie, met een collega-mandataris, met de algemeen directeur of eventueel met een externe deskundige, zoals een medewerker van de VVSG. Zoals voorzien in het huishoudelijk reglement kan een mandataris zelf de commissie proactief om advies vragen.

Artikel 26

Wanneer een lokale mandataris twijfelt over een nog niet uitgevoerde handeling van een andere lokale mandataris, dan waarschuwt hij die persoon, mogelijk met het advies om informatie in te winnen bij de algemeen directeur.

9. Het signaleren van vermoedens van schendingen van de deontologische code

Artikel 27

Wanneer een lokale mandataris eraan twijfelt of een regel van de deontologische code is overtreden door een andere lokale mandataris, dan kaart de mandataris dit bij voorkeur

aan bij de mandataris in kwestie. Indien er goede redenen zijn om dit niet te doen, dan zal de mandataris de kwestie voorleggen aan de algemeen directeur.

Al dan niet na een gesprek met de algemeen directeur, kan de mandataris overgaan tot een formele melding bij de voorzitter van de deontologische commissie. Vanaf dit moment start het formele handavingsproces onder mandaat van de deontologische commissie.

Artikel 28

De volgende personen kunnen advies vragen of een melding indienen van een vermeende schending van de deontologische code bij de deontologische commissie:

- Alle lokale mandatarissen van het lokaal bestuur;
- Alle (natuurlijke) personen;
- De algemeen directeur, indien de algemeen directeur zelf een vermoeden van een schending heeft, dan wel in naam van een personeelslid van het lokaal bestuur.

10. Het zich uitspreken over schendingen van de deontologische code

Artikel 29

De gemeenteraad beoordeelt of een mandataris een schending heeft begaan. Hij doet dit op basis van het gemotiveerd advies van de deontologische commissie.

Als de raad beslist om af te wijken van het advies, dan moet de vermeende schender de kans krijgen om zich tijdens de besloten zitting van de gemeenteraad uit te spreken over de beslissing.

Wanneer de gemeenteraad vaststelt dat de deontologische code geschonden werd door een mandataris van de gemeente, dan kan de raad:

- Het gedrag van de mandataris uitdrukkelijk afkeuren;
- Vragen dat de mandataris zich publiekelijk verontschuldigt;
- Een dossier overmaken aan de Vlaamse regering zodat die een tuchtonderzoek kan instellen bij kennelijk wangedrag of grove nalatigheid van of door de burgemeester, een schepen, een districtsburgemeester, een districtsschepen, de raadsvoorzitter of de voorzitter van het bijzonder comité voor de sociale dienst.

Artikel 30

Via de gemeenteraadsvoorzitter en de burgemeester communiceert de gemeenteraad over haar oordeel en (indien mogelijk) de gronden daarvan. De deontologische commissie adviseert de gemeenteraad voor haar communicatie.

11. Het evalueren van de deontologische code

Artikel 31

Minimaal één keer per bestuursperiode evalueert de raad de deontologische code. De raad vraagt daarvoor eerst advies aan de deontologische commissie. Daarbij wordt onder meer

bekeken of de code nog actueel is, of ze nog goed werkt en of ze nageleefd wordt.

Artikel 32

De lokale mandatarissen verbinden zich ertoe deze deontologische code na te leven. De gemeenteraad/Raad voor Maatschappelijk Welzijn ziet er op toe dat de fracties en de individuele lokale mandatarissen volgens de deontologische code handelen.

12. Enkele algemene bepalingen

Artikel 33

De lokale mandatarissen zullen voor de omschrijving van hun dienstverlenende activiteiten geen termen gebruiken die verwarring kunnen scheppen met officiële, door de overheden ingestelde instanties belast met het verstrekken van informatie of met de behandeling van klachten. Het gebruik van de termen 'ombuds-', 'klachtendienst' en andere afleidingen of samenstellingen is verboden.

Artikel 34

Bij hun optreden op en buiten het lokale bestuursniveau en in hun contacten met individuen, groepen, instellingen en bedrijven, geven de lokale mandatarissen principieel voorrang aan het algemeen boven het particulier belang.

Artikel 35

Elke vorm van rechtstreekse dienstverlening, informatiebemiddeling, doorverwijzing of begeleiding gebeurt zonder enige materiële of geldelijke tegenprestatie van welke aard of omvang ook.

Artikel 36

De lokale mandatarissen staan op dezelfde gewetensvolle manier ten dienste van alle burgers zonder onderscheid.

13. Bespoedigings- en begunstigingstussenkomsten

Artikel 37

Bespoedigingstussenkomsten zijn tussenkomsten waarbij lokale mandatarissen een administratieve procedure proberen te bespoedigen in gevallen of in dossiers die zonder die tussenkomst een regelmatige afloop of resultaat zouden krijgen, maar dan na verloop van een langere verwerkings- of behandelingstermijn.

Dergelijke tussenkomsten, die een ongelijke behandeling van de betrokken burgers inhouden, zijn verboden.

Artikel 38

Begunstigingstussenkomsten zijn tussenkomsten waarbij de lokale mandataris zijn voorspraak aanwendt om de afloop of het resultaat van een zaak of van een dossier te

beïnvloeden in de door de belanghebbende burger gewenste zin. Dergelijke tussenkomsten zijn verboden.

Artikel 39

Tussenkomsten bij selectievoerende instanties, die tot doel hebben het verhogen van kansen op benoeming, aanstelling en bevordering in de administratie, zijn verboden.

Lokale mandatarissen die om steun gevraagd worden door of voor kandidaten die een functie, aanstelling of bevordering ambiëren, delen betrokkene mee dat de aanstelling, de benoeming of de bevordering gebeurt op basis van de geldende normen en procedures. Zij verwijzen de belanghebbende naar de bevoegde dienst of instantie.

Artikel 40

Lokale mandatarissen mogen occasioneel en op eigen initiatief personen aanbevelen bij werkgevers in de particuliere sector. Ze mogen geen enkele tegenprestatie, van welke aard ook, beloven of leveren aan de betrokken werkgevers.

Artikel 41

De algemeen directeur neemt de nodige maatregelen opdat de dossierbehandelende personeelsleden alle tussenkomsten opnemen in het desbetreffende administratieve dossier, wat ook de aard van de tussenkomst of de hoedanigheid van de tussenkomende persoon is.

Artikel 42

Louter informatieve vragen van algemene of technische aard worden niet beschouwd als tussenkomsten die in het administratief dossier dienen te worden opgenomen.

Toelichting bij de deontologische code

Toelichting bij Hoofdstuk 2: Toepassingsgebied

De decreetgever heeft lokale mandatarissen op twee manieren beschermd tegen de verleiding van belangenvermenging en tegen de schijn daarvan:

- 1. De gemeenteraad wordt rechtstreeks verkozen en is het belangrijkste bestuursorgaan van de gemeente. Wie de eed aflegt als gemeenteraadslid is (behalve in de zes randgemeenten en Voeren) ook lid van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn. De raden nemen beslissingen ten voordele van het algemeen belang. Daarom mogen lokale mandatarissen niet deelnemen aan de bespreking en stemming wanneer ze zelf een rechtstreeks belang hebben bij een dossier. Dat belang kan persoonlijk zijn, maar kan ook als vertegenwoordiger (bijvoorbeeld in de rol van voorzitter van een sportvereniging) of via de huwelijkspartner of de persoon waarmee de lokale mandataris wettelijk samenwoont. Een rechtstreeks 'belang' hoeft geen financieel belang te zijn, maar kan ook moreel van aard zijn. Lokale mandatarissen beoordelen in eerste instantie zelf of er sprake is van een rechtstreeks belang waardoor mogelijke belangenvermenging zou kunnen ontstaan tijdens de besluitvorming. Er zijn voorbeelden van besluiten die vernietigd werden omdat het zelfs nog maar aannemelijk was dat een lokale mandataris in een bepaalde zaak in de verleiding kon komen de belangen te vermengen. Het is dan ook belangrijk dat niet enkel de lokale mandataris zelf, maar ook de hele raad erover waakt dat (de schijn van) belangenvermenging zo veel als mogelijk voorkomen wordt.*
- 2. Soms volstaat het niet dat lokale mandatarissen zich bij een belang onthouden van de bespreking en stemming van een punt. In die gevallen verbiedt de decreetgever lokale mandatarissen zelfs expliciet om bepaalde functies uit te oefenen, rollen te vervullen of (rechts)handelingen uit te voeren. Zie artikelen 6 en 7 van deze code.*
- 3. Belangenvermenging kan al ontstaan vooraleer het punt op de raad of een ander politiek orgaan besproken wordt. Een lokale mandataris heeft daar aandacht voor en zorgt dat er, naast de wettelijke bepalingen om bij een rechtstreeks belang niet deel te nemen aan de stemming en bespreking van een punt, ook geen beïnvloeding is (voor een ander belang dan het algemene) in andere fasen van het besluitvormingsproces. Zie artikel 4 van deze code.*
- 4. Elke lokale mandataris zorgt ervoor dat in contacten met de burger nooit de schijn gewekt wordt dat particuliere belangen begunstigd (kunnen) worden. Zie artikel 5 van deze code.*
- 5. Elke lokale mandataris maakt de verschillende mandaten bekend, alsook substantiële financiële belangen bij ondernemingen die zakendoen met het lokaal bestuur.*

Dit is geen wettelijke verplichting maar stelt de lokale mandatarissen in staat om elkaar te

waarschuwen wanneer belangenvermenging dreigt. Ook de pers en de burger kunnen op basis van deze lijsten hun controlerende taken uitoefenen. In de code kan men concreet maken wat bedoeld wordt met ‘substantiële financiële belangen’, bijvoorbeeld wanneer een lokale mandataris en zijn/haar familie samen meer dan 25% aandelen bezitten. Zie artikel 8, 9 en 10 van deze code.

Toelichting bij Hoofdstuk 3: Voorkomen van (de schijn van) belangenvermenging en cliëntelisme

Dit artikel definieert corruptie voor lokale mandatarissen. In tegenstelling tot belangenvermenging kan corruptie of omkoping leiden tot strafrechtelijke vervolging. In dit hoofdstuk willen we niet alleen corruptie voorkomen, maar ook de schijn daarvan. Dit om het vertrouwen in de objectiviteit van de politiek te bewaken.

Toelichting bij Hoofdstuk 4: Tegengaan van oneigenlijke beïnvloeding en de schijn ervan

Geschenken zijn een sluiproute naar corruptie. Ze kunnen gebruikt worden om de besluitvorming te beïnvloeden, te corrumperen of de aanloop daartoe te vormen. Daarnaast kan de schijn ontstaan dat een lokale mandataris zich heeft laten beïnvloeden. Een lokale mandataris doet er daarom alles aan om dat te voorkomen. Dit vraagt om een uiterste terughoudendheid ten aanzien van geschenken. De hieronder staande regels zijn geformuleerd als een ‘Nee, tenzij’-regel: een lokale mandataris neemt geen geschenken aan, tenzij er goede redenen zijn om dit wel te doen. Een afwijking op deze regel dient bekendgemaakt te worden bij de algemeen directeur, die vervolgens bepaalt welke vervolgstappen nodig zijn. De lokale mandataris zelf houdt het geschenk in ieder geval niet zelf.

Het accepteren van persoonlijke geschenken, voordelen of diensten van anderen kan een afhankelijkheid of dankbaarheid creëren die een zuivere besluitvorming kan aantasten. Het gaat hier om allerlei voorzieningen en mogelijkheden die iemand krijgt of mag gebruiken. Net zoals bij geschenken kan een lokale mandataris door het aannemen van persoonlijke geschenken, voordelen of diensten gecorrumpeerd raken. Ook hier kan de schijn van corruptie of partijdigheid ontstaan.

Lokale mandatarissen dienen de schijn van partijdigheid tegen te gaan en waar mogelijk te voorkomen. Dit betekent dat bijvoorbeeld lunchen, dineren of naar recepties, naar concerten of sportwedstrijden gaan, op kosten van anderen, waar mogelijk moet worden vermeden. Enkel onder bepaalde voorwaarden kunnen uitnodigingen toch geaccepteerd worden.

Toelichting bij Hoofdstuk 5: Verantwoord gebruik van faciliteiten en middelen van het lokaal bestuur

Lokale mandatarissen krijgen voor hun raadswerk de beschikking over een aantal faciliteiten en middelen van de lokale besturen. Daarnaast kan de gemeente (binnen het door de Vlaamse regering bepaalde kader) onkosten van lokale mandatarissen vergoeden. Terugbetaling daarvan geschiedt enkel wanneer volgende aan alle volgende voorwaarden voldaan is:

- De kosten houden verband met de uitoefening van het mandaat;

- De kosten zijn noodzakelijk;
- De kosten zijn bewezen.

Voorbeelden van dergelijke voorzieningen zijn de terbeschikkingstelling van een fractielokaal, laptop, tablet, telefoonabonnement.

Toelichting bij Hoofdstuk 6: Zorgvuldige omgang met informatie

Het handelen van de overheid heeft grote invloed op het leven van burgers. De burger heeft dan ook het recht om goed geïnformeerd te worden over het overheidshandelen. De onderliggende redeneringen en afwegingen van beslissingen moeten duidelijk zijn. Het lokaal bestuur (politiek en ambtelijk) moet dan ook nauwkeurig en op tijd actief communiceren wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd.

Sommige informatie mag echter niet bekendgemaakt en verspreid worden (bijvoorbeeld persoonlijke gegevens van burgers). Elke lokale mandataris is dan ook onderworpen aan een beroepsgeheim met betrekking tot de informatie die hij/zij specifiek uit hoofde van zijn/haar beroep kon verkrijgen (denk aan inzage in personeelsdossiers onder artikel 29 van het Decreet Lokaal Bestuur).

De gemeenteraad welzijn vergadert in sommige (door de decreetgever bepaalde) gevallen ook in de beslotenheid. Dit gebeurt wanneer punten de persoonlijke levenssfeer raken, wanneer anders de openbare orde in het gedrang komt of wanneer er ernstige bezwaren zijn tegen de openbaarheid. Bij besloten vergaderingen geldt een geheimhoudingsplicht.

De raad heeft het recht ook zelf geïnformeerd te worden. Het college verstrekt alle inlichtingen die een raadslid nodig heeft voor de uitoefening van zijn/haar taak. Daarnaast geeft het college inlichtingen die raadsleden mondeling of schriftelijk vragen. De wijze waarop dit gebeurt wordt vastgesteld in het huishoudelijk reglement. De lokale mandataris gaat altijd discreet, dat wil zeggen voorzichtig, om met de informatie verkregen door zijn/haar mandaat.

Ook in de rol van informatieverstrekker aan de burger is de lokale mandataris zich bewust van het risico op belangenvermenging en corruptie.

De geheimhoudingsplicht is niet absoluut. Het is bijvoorbeeld verboden om bij de aanstelling van de algemeen directeur gegevens openbaar te maken van kandidaten die besproken werden en het niet gehaald hebben, maar uiteraard is de beslissing wie uiteindelijk tot algemeen directeur benoemd werd, wel openbaar. Een lokale mandataris moet altijd goed afwegen welke informatie uit de besloten zitting al dan niet openbaar gemaakt kan worden.

Een tip is om de beoordeling te doen aan de hand van de criteria die voorzien zijn in het decreet inzake de openbaarheid van bestuur.

Onder discretieplicht verstaan we de plicht om ten aanzien van derden voorzichtig om te

gaan met informatie die een lokale mandataris heeft. Het gaat daarbij over bepaalde informatie niet verspreiden, maar ook over het plaatsen van bepaalde informatie in de juiste context en zich te realiseren dat informatie ook uit de context kan worden gehaald.

Toelichting bij Hoofdstuk 7: Respectvolle omgang met anderen

Elk raadslid, elk lid van het college en elk personeelslid is een medemens en medeburger en verdient respect. Een respectvolle omgang met elkaar zorgt voor een betere beraadslaging en leidt tot zorgvuldigere en dus betere beslissingen. Bovendien heeft de manier waarop het college en de raad met elkaar omgaan een invloed op de geloofwaardigheid van de politiek.

Toelichting bij Hoofdstuk 8: Naleving en handhaving van de deontologische code

Naast het vaststellen van een deontologische code met heldere gedragsregels is het van groot belang dat erop wordt toegezien dat deze daadwerkelijk worden nageleefd. In de deontologische code zijn immers de regels voor politieke mandatarissen opgenomen die gebaseerd zijn op de geldende wetgeving. Ze leggen de voorwaarden vast waaraan het handelen van politieke mandatarissen minimaal moet voldoen. Wanneer mandatarissen zich niet aan deze regels houden, komen zij daarmee als het ware onder het morele minimum dat zij met elkaar hebben afgesproken. Een schending van de deontologische code is een schending van de integriteit van de politiek.

De decreetgever stelt niet vast hoe en door wie de handhaving van de deontologische code van de gemeenteraad plaatsvindt. Het toezien op de naleving van de deontologische code is een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. De gemeenteraad zal daarom onderlinge afspraken maken inzake de procedures en rollen aangaande de handhaving van de deontologische code. Hierin staan drie principes centraal:

- De handhaving is onpartijdig;*
- Men is terughoudend met publiciteit;*
- Men gaat zorgvuldig om met de vermeende schender.*

Wetteksten

Gedrag bij stemming en beraadslaging: Decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, zoals gewijzigd, artikel 27, §1, §3 en §4 (ook van toepassing op de OCMW-raadsleden op basis van art. 74 van hetzelfde decreet)

§ 1. Het is voor een raadslid verboden deel te nemen aan de bespreking en de stemming over: 1° aangelegenheden waarin hij een rechtstreeks belang heeft, hetzij persoonlijk, hetzij als vertegenwoordiger, of waarbij de echtgenoot, of bloed- of aanverwanten tot en met de vierde graad een persoonlijk en rechtstreeks belang hebben. Dat verbod strekt niet verder dan de bloed- en aanverwanten tot en met de tweede graad als het gaat om de voordracht van kandidaten, benoemingen, ontslagen, afzettingen en schorsingen. Voor de toepassing van deze bepaling worden personen die een verklaring van wettelijke samenwoning als vermeld in artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek hebben afgelegd, met echtgenoten gelijkgesteld;
2° de vaststelling of goedkeuring van het meerjarenplan, het budget en de jaarrekening van een instantie waaraan hij rekenschap verschuldigd is of van een instantie tot het uitvoerend orgaan waarvan hij behoort.

Het eerste lid is niet van toepassing op het gemeenteraadslid dat zich in de omstandigheden, vermeld in het eerste lid, bevindt louter op grond van het feit dat hij als vertegenwoordiger van de gemeente is aangewezen in andere rechtspersonen.

§ 3. Dit artikel is van toepassing op de vertrouwenspersoon, vermeld in artikel 16 en 155.

§ 4. Als een gemeenteraadslid zich in de situatie, vermeld in paragraaf 1, bevindt, moet dat punt op de vergadering behandeld worden, en kan de vergadering niet gesloten worden voor het punt in kwestie is behandeld of voor beslist is om het punt uit te stellen.

Gedrag bij stemming en beraadslaging: Wet van 15 juni 2006 op de overheidsopdrachten, artikel 8

§ 1. Onverminderd de toepassing van andere verbodsbepalingen die voortvloeien uit een wet, een decreet, een ordonnantie, een reglement of statuut, is het elke ambtenaar, openbare gezagsdrager of ieder ander persoon die op welke wijze ook aan de aanbestedende overheid verbonden is, verboden, op welke wijze ook, rechtstreeks of onrechtstreeks tussen te komen bij de plaatsing en de uitvoering van een overheidsopdracht zodra hij daardoor, persoonlijk of via een tussenpersoon, zou kunnen terechtkomen in een toestand van belangenvermenging met een kandidaat of inschrijver.

